



## Effect Of Export On Employment:

**Mehmet AYDINER \***

\* Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

E-mail: mehmetaydiner@yahoo.com

Copyright © 2016 Mehmet AYDINER. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

### ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the effect of export and non-export sales of top 1000 exporter firm in Turkey on employment. The results suggest that 1% increase in export increases total employment by 0.20%. Export increase also provide positive contribution to blue and white collar employment of these firms. The more domestic sales, the more employment. The employment effect of export in labor intensive sectors is greater than that in capital intense sectors.

**Keywords:** : Export, Employment, Export Led Growth

**JEL-Clasification:** F13, F14

## İhracatın İstihdam Üzerine Etkisi:

### ÖZET

Satışlarının da istihdam etkisi de incelenmiştir. Bu amaçla Türkiye’de 2014 yılında en çok ihracat yapan 1.000 firmanın verileri kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre ihracatın artması firmaların hem toplam istihdamına hem de alt gruplar olan beyaz yakalı ve mavi yakalı istihdamına olumlu katkı sağlamaktadır. İhracattaki %1’lik artış en çok ihracat yapan ilk 500 firmanın toplam istihdamını % 0.20 artırırken, ikinci 500 firmanın istihdamını % 0.82 artırmaktadır. Yurtiçi satışın artması firmaların hem toplam istihdamını hem de beyaz yakalı ve mavi yakalı istihdamını artırmaktadır

**Anahtar Kelimeler:** İhracat, , İstihdam,, İhracata Dayalı Büyüme

### 1. GİRİŞ

Ülkeler ekonomik ve sosyal refah seviyelerini artırmak yani kalkınmayı gerçekleştirmek için değişik politikalar uygulamaktadır. Kalkınmanın en önemli ayağı ülkenin toplam gelirindeki veya kişi başına düşen gelirdeki artış olarak tanımlanan büyümedir. Ekonomik büyümenin nasıl sağlanacağına yönelik olarak değişik modeller geliştirilmiştir. Bu modellerden biri de özellikle 1980 sonrası dönemde çok sayıda ülke tarafından uygulanan İhracata Dayalı Büyüme modelidir. İhracata Dayalı Büyüme Modelinde büyümenin ana unsuru da ihracattır. Bu modelde ülkenin refahının ve gelirinin ihracatın artırılması yoluyla büyütülmesi amaçlanmaktadır.

İhracattaki büyümenin bir ülkenin ekonomisindeki üretim ve istihdamın artmasının temel belirleyicisi olabileceğine dair üç temel görüş bulunmaktadır. Keynesyen temele dayanan



birinci görüş: ihracattaki artışın dış ticaret çarpanı vasıtasıyla üretimi artıracaklarını ileri sürmektedir. İkinci görüş ise, ihracat yoluyla kazanılan dövizin sermaye malları ithalatının finansmanında kullanılabileceğini böylece ekonomik büyümenin sağlanacağını savunmaktadır. Üçüncü görüş, ihracat pazarındaki hacim ve rekabet, ölçek ekonomilerine ve üretimde teknolojik ilerlemeye ve yayılmaları sağlayacağını bildirmektedir.

İhracatın artmasının ülke ekonomisinin büyümeyi sağlaması beş aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalardan ilkinde ihracat, yurtiçi çıktı düzeyinin ölçeğini büyütürken daha yüksek verimlilik düzeyine çıkılmasını sağlarken, aynı zamanda istihdam olanakları artırmakta ve ülkenin tüketim düzeyini de yükseltmektedir. İkinci aşamada ise ihracat yerel piyasanın boyutunu büyütürken firmaların ölçek ekonomilerine ulaşarak çıktı başına maliyeti düşürmektedir. Üçüncü aşamada da ihracatın gelişmesi, bir ülkeye ihracatta karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu malları dış pazarlarda satmasını sağlamaktadır. Dördüncü aşama ise, ihracat yoluyla ülke döviz kazandığından ülkenin hem dış ticaret açığı hem de cari açığı kapatılabilmektedir. Son aşamada, ülke ekonomik şoklara karşı direnç kazanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler 1970 ve 1980'li yıllardaki döviz ve ödemeler dengeleri kaynaklı krizler sonrası ihracat faaliyetlerine ağırlık vermeye başlamıştır. Türkiye de bu dönemde ekonomisini dışa açık hale getirme ve dış ticareti liberalleştirme sürecine girmiştir. Bu kapsamda 24 Ocak 1980 ekonomik kararları bir milat olmuştur. Söz konusu kararlar ihracata dayalı büyüme modeli olarak bilinen büyüme modelinin ülkede uygulanmaya geçilmesinin başlangıcı da olmuştur. Bu süreç aynı zamanda devletin ekonomik faaliyetlerin çoğundan çekilmesini de içermektedir. Bu kapsamda çok sayıda özelleştirme yapılarak devlet üretimden çekilmiş bu faaliyetleri özel sektöre devretmiştir.

Bu dönemde aynı zamanda ihracatı artırmak ve ihracat yapmayı özendirme için çok sayıda teşvik ve destek uygulanmaya başlanmıştır. KDV iadesi, vergi istisnası ve muafiyetleri, ARGE, istihdam, tasarım, eğitim, fuar ve tanıtım destekleri gibi destekler yürürlüğe konulmuştur. Bu desteklerin yanında kambiyo mevzuatı, gümrük mevzuatı ve dış ticaret mevzuatında değişiklikler yapılmıştır. Dahilde İşleme Rejimi ve Serbest Bölgeler Rejimi gibi önemli politika araçları uygulamaya sokulmuştur.

İhracatın artması ülkede üretim artması anlamına da gelmektedir. Üretim fonksiyonunun temel ve vazgeçilmez faktörü insan yani emektir. Ülkenin ihraç mallarına talebin artması ve üretimi artırma ihtiyacının doğması, üretim yapan işletmelerin, firmaların personel istihdam etmesi anlamına gelmektedir. Firmaların ihracata dayalı olarak oluşturdukları insan ve emek talebinin büyüklüğü sektörden sektöre değişebilmektedir. Faktör Donatım Teorisi olarak bilinen Heckscher-Ohlin (HO) modeli dış ticarete yoğunlaşmanın veya uzmanlaşmanın o ülke için bol olan faktör üzerinde olduğunu ileri sürmektedir. Model temel üretime girdi olarak sermaye ve emek faktörleri aldığından uzmanlaşma aynı zamanda üretimin istihdama olan etkisini de göstermektedir. Teoriye göre, Türkiye daha çok emek faktörünün yoğun olarak bulunduğu ülke olarak kabul edilirse üretimin emek yoğun mallarda veya sektörlerde yoğunlaşması beklenmektedir.

İhracatın üretimi artırması dolayısıyla üretim faktörlerine özellikle emek faktörüne olan talep üzerindeki etkisi çok önemlidir. Emek faktörüne olan talep ülkedeki istihdamın belirleyicisidir. İstihdamın artması yani işsizliğin azalmasını ülkeler için temel makroekonomik hedeflerdendir. Toplumun refahının artırılması, gelir dağılımında adaletin sağlanması temel olarak istihdam yoluyla gerçekleşebilmektedir. İşsizliğin sosyal ve ekonomik olarak kişiler ve hane halkı üzerinde çok sayıda olumsuz etkisi bulunmaktadır.



Bu çalışmada ihracatın istihdam üzerine olan etkisi en çok ihracat yapan ilk bin firma verileri kullanılarak analiz edilecektir. İhracatın genel olarak dış ticaretin istihdama olan etkisi konusunda sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Özellikle Türkiye için yapılmış olan çalışma sayısı oldukça azdır. Bu az sayıda çalışmalarda yöntem olarak girdi- çıktı analizi ve eşbütünleşme yöntemleri kullanılmıştır. Genelde kullanılan yöntem olan eşbütünleşme yönteminde genel olarak ülkedeki işsizlik oranı ile ihracat veya dış ticaret hacmi arasındaki ilişkiden yola çıkılarak sonuçlar elde edilmiştir.

Bu çalışma bilindiği kadarıyla Türkiye’de mikro veri kullanarak ihracatın istihdam üzerindeki etkisi araştıran ilk çalışmadır. Bu yönü literatüre en önemli katkısıdır. Bunun yanında doğrusal regresyon yöntemi kullanarak esneklik bazında sonuçlar ortaya koyan ilk çalışmadır. Bu yönüyle diğer çalışmalara göre daha nicel ve somut sonuçlar sunmaktadır.

## 2. LİTERATÜR

Dış ticaretin istihdama olan etkisini araştıran sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Türkiye için yapılmış olan çalışma sayısı da oldukça azdır. Türkiye dışındaki ülkeler için yapılmış olan çalışmalardan Brecher (1974) dış ticaretin istihdam etkisinin ihraç edilen malın sermaye yoğun veya emek yoğun olup olmadığına bağlı olduğunu göstermiştir. Çalışma aynı zamanda ülkede asgari ücretin uygulanıp uygulanmamasına göre ihracatın istihdam ve refah etkisinin değişebileceğini göstermiştir.

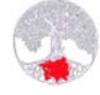
Sachs(1994) Amerika’nın gelişmekte olan ülkelerle ticaretinin istihdama etkilerini araştırmıştır. Amerika’nın ihracatının nitelikli emek yoğun mallardan, ithalatının ise niteliksiz emek yoğun mallardan oluştuğu sonucuna varılmıştır. Artan dış ticaretin, teorik olarak beklendiği üzere niteliksiz emeğin yoğun olarak kullanıldığı sektörlerde istihdam kaybına yol açtığı görülmüştür.

Kucera(1994) girdi-çıkıtı modeliyle yapılan çalışmada imalat sanayi ticaretindeki değişmelerin istihdam etkileri, imalat sanayi üretiminin emek yoğunluğundan hareketle hesaplamıştır. 10 OECD ülkesi için yapılan çalışmada, dünya imalat sanayi ticaretindeki değişmelerin imalat sanayi istihdamını 3,5 milyon azalttığı sonucuna varılmıştır. Geleneksel dış ticaret teorisi ile uyumlu olarak OECD ülkelerinde emek yoğun sektörlerde istihdam kayıpları daha yüksek bulunmuştur.

James (2000) Endonezya’nın imalat sanayi ihracatındaki değişimin istihdam üzerindeki etkileri araştırılmıştır. 1985- 1995 dönemini iki alt döneme ayırarak ele alan çalışmada; birinci dönem imalat sanayi ihracatının istihdama çok büyük katkı sağladığı, ancak ikinci dönem imalat sanayinde üretim ve ihracat artışına rağmen, istihdam katkısının oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Abraham (2000) Avrupa için ticaretin sektörel istihdam etkisini araştırmıştır. Sonuç olarak istihdam ile ticaret arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu ihracata dayalı büyümenin istihdam oluşturmada önemli bir araç olduğunu tespit etmiştir.

Leichenko (2004) ABD için dış ticaretin kırsal bölgelerdeki imalat sanayindeki istihdam ve ücretler üzerine etkisini araştırmıştır. Sonuçlar düşük ihraç fiyatlarının istihdamı artırdığını, düşük ithal fiyatlarının istihdamı azalttığını göstermiştir. Morawczyński (2003) 1993- 1999 yılları için dış ticaretin Polonya’daki istihdam üzerine etkisini araştıran çalışmada ithalatın istihdamı olumsuz etkilediği, ihracatın ise olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Dış ticaretin istihdam üzerindeki etkileri konusunda Türkiye üzerine yapılan çalışmalardan; Günlük (1998) çalışmasında Türkiye’nin sektörel istihdam yapısı üzerinde 1980 serbestleşme programının etkisi değerlendirilmiştir. 1973 ve 1980 döneminde sanayilerin istihdam yaratma kapasitesini kıyaslamak için yarı kapalı talep yanlı ve arz yanlı girdi-çıkıtı modellerinin



kullanıldığı çalışmanın sonucunda, sektörlerin istihdam yaratma kapasitesinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Erlat (2000) ticaret serbestleşmesi sonrası dönemini incelediği çalışmasında Türkiye için ticaretin istihdamı artıran bir etkisini olduğunu, bu etkinin net ihracat yapan ve rekabet içinde olmayan sektörlerde daha yoğun, net ihracat yapmayan ithalata bağımlı olan sektörlerde daha az olduğunu ancak 1980 sonrası gelen dış ticaret rejim değişikliğinin ve buna bağlı ihracata dayalı büyüme politikasının ülke geneli için baskın bir istihdam etkisinin olmadığını bulmuştur.

Yanikkaya(2008) gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ticaret liberalizasyonunun istihdam büyüme oranına etkisini inceleyen çalışmasında ise, yüksek dışa açıklığın gelişmekte olan ülkelerde is yaratmada başarılı olmadığı, gelişmiş ülkelerde ise tarım ve sanayide istihdamı azalttığını tespit etmiştir. Gül (2008) bazı gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler üzerine yaptığı çalışmada elde ettiği sonuçlara göre, seçili dönemlerde bu ülkelerde dış ticaret ile istihdamın eşbütünlük olduğunu, gelişmiş ülkelerde ithalattan işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi bulunurken işsizlikten ithalata doğru bir ilişki bulunmadığını gelişmiş ülkelerde ihracat ile işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisinde ihracattan işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunduğunu göstermiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise, ithalat ve ihracattan işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi bulunurken, işsizlikten ithalat ve ihracata doğru bir ilişki yoktur. Buna göre hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ithalat ve ihracattan işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

### 3. VERİ

Bu çalışmada Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından açıklanan 2014 yılı en çok ihracat yapan bin firmanın verileri kullanılmıştır. Bin firmadan bazıları istihdam verilerini, bazıları yurtiçi satış miktarlarını bildirmedikleri için çalışmanın değişik kısımlarında farklı sayıda firma verisi kullanılmıştır. Bu bağlamda bazı firmalar toplam çalışan sayısını bildirirken örneğin mavi yakalı ve beyaz yakalı olarak alt açılımlarını bildirmemiştir. Veri setinden normallik şartını bozma ihtimali olan dış ticaret şirketleri çıkarılmıştır. Bu şirketler örneğin 7 kişi ile 300 milyon dolar ihracat yapıyor görünmektedir. Bu şirketler ihracata konu malın esas üreticisi ve esas ihracatçısı firmalar adına ihracat yapmakta, ihracatın sadece resmi işlemler bölümünü gerçekleştirmektedir. Bu sebeple aslında arkasında örneğin 1000 tane işçi çalıştıran ve ihracatın asıl sahibi 3-5 firma bulunabilmektedir.

Çalışma iki bölüm halinde gerçekleştirilmiştir. İlk olarak en çok ihracat yapan bin firma toplu olarak ele alınmıştır. Daha sonra TİM tarafından da sınıflandırıldığı şekilde ilk beş yüz ve ikinci beş yüz firma ayrı ayrı gruplar halinde incelenmiştir. Bu inceleme kukla değişken verilerle de yapılması mümkündür ancak çalışmada kullanılan toplam çalışan sayısı, beyaz yakalı çalışan sayısı ve mavi yakalı çalışan sayısı verileri tüm firmalar için mevcut olmadığından ayrı gruplar halinde incelenmesinin uygun olduğu düşünülmüştür. Çalışmada Eviews programı kullanılmıştır.

### 4. MODEL

Çalışmanın temel amacına yönelik olarak firmaların ihracat miktarları ile istihdamları arasındaki ilişki aşağıdaki gibi modellenmiştir:

Firmaların işçi sayısı ile ihracat ve yurtiçi satış arasındaki ilişki:

$$\text{İST} = \beta_0 + \beta_1 \text{İHR} + \beta_2 \text{SAT} + \varepsilon$$



İST : İşçi Sayısının Logaritması  
 İHR : Firmanın İhracatının (\$) Logaritması  
 SAT : Firmanın Yurtiçi Satışının (TL) Logaritması

Yukarıdaki model kullanılarak ihracat ve yurtiçi satış düzeyinin firmaların toplam istihdamına ve beyaz yakalı ve mavi yakalı personel istihdamına etkisi incelenmiştir. TİM tarafından yayımlanan veri setinde “Üretici- İhracatçı” olarak etiketlenmiş firmaların verileri kullanılmıştır.

Modelin ve çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla Jarque-Bera Normalite testi, Değişen Varyans White Test ve Ramsey Reset Model testi yapılmış ve sonuçların altında tablo olarak verilmiştir.

## 5. BULGULAR

### 5.1. İlk Bin Firma

İlk bin firma içinde verilerine tam olarak ulaşılabilen 577 firma verisinin kullanıldığı analiz sonuçlarına göre, ihracatın %1 artması bu gruptaki firmaların toplam çalışan sayısının %0.4 civarında artmasını sağlarken yurtiçi satışın %1 artması toplam istihdamın yaklaşık %0.2 yükselmesine neden olmaktadır. Katsayılar hem istatistiki hem de ekonomik olarak anlamlı ve beklendiği gibidir.

**Tablo 1: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Toplam İstihdama Etkisi**

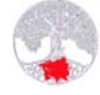
Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.454944	0.0000
Yurtiçi Satış (SAT)	0.199511	0.0000
Sabit	-2.467284	0.0000
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	3.672802	0.16056
Değişen Varyans ( White Test)	2.4172916	0.07853
Ramsey Reset Testi	2.526361	0.05120

İlk bin firma olan ve verilerine ulaşılabilen 677 firma için ihracatın ve yurtiçi satış miktarının beyaz yakalı olarak tanımlanan teknik ve idari işlerde çalışan yüksek eğitilmiş personel istihdamına etkisinin incelendiği analiz sonuçlarına göre, ihracatın %1 artması beyaz yakalı istihdamını %0.3 artırırken, yurtiçi satışın %1 artması beyaz yakalı gruptaki personel istihdamının %0.20 yükseltmektedir.

**Tablo 2: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Beyaz Yakalı İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.317773	0.0000
Yurtiçi Satış (SAT)	0.206273	0.0000
Sabit	-2.128992	0.0000
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	4.825327	0.1090
Değişen Varyans ( White Test)	2.261488	0.1055
Ramsey Reset Testi	2.35351	0.0986

İlk bin firma içinde bulunan 618 firma verisinin kullanılarak ihracat ve yurtiçi satış değişikliklerinin mavi yakalı olarak sınıflanan işçi istihdamına etkisi araştırılmıştır. Ulaşılan



sonuçlara göre, ihracatta meydana gelen %1 artış mavi yakalı personel istihdamını %0.43 artırmaktadır. Mavi yakalı istihdamı yurtiçi satışlardan da olumlu etkilenmektedir. Yurtiçi satışındaki %1 artış mavi yakalı personel sayısını %0.18 artırmaktadır.

**Tablo 3: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Mavi Yakalı İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.432997	0.0000
Yurtiçi Satış (SAT)	0.181589	0.0000
Sabit	-2.328665	0.0000
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	4.176683	0.2170
Değişen Varyans ( White Test)	1.700465	0.1324
Ramsey Reset Testi	2.045896	0.1063

Ulaşılan sonuçlar, genel ekonomik teori içindeki beklentiler ve veri setlerinin kabaca incelenmesinden elde edilen sonuçlar ile uyumludur. Veri seti incelendiğinde ihracatı yüksek olan firmaların hem toplam istihdamlarının hem de alt gruplar olan beyaz yakalı ve mavi yakalı istihdamlarının genellikle yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada elde edilen sonuçlar da ihracatın artmasının tüm gruplar itibariyle istihdama olumlu katkı yaptığını göstermektedir.

Beyaz yakalı olarak tanımlanan gruptaki personelin sayısı mavi yakalı gruba göre hem gerçek hayattaki tecrübeler hem de çalışmada kullanılan veri seti itibariyle daha azdır. Çalışmada bulunan sonuçlarda bu gözlem ile uyumludur. İhracattaki %1 artış beyaz yakalı istihdamını %0.3 artırırken, mavi yakalı istihdamını 0.43 artırmaktadır. Ancak yurtiçi satışın beyaz yakalı personel sayısına olan etkisi mavi yakalı personel sayısına olan etkisinden biraz fazladır. Bu durumun sebebinin yurtiçi satışı olan veya yurtiçi satış ağırlığı olan firmalarda yüksek okul eğitilmiş satış teşkilatının bulunması olduğu tahmin edilmektedir.

## 5.2 İlk Beş Yüz Firma

İlk beş yüz firmanın verisi kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına göre, ihracatın %1 artması toplam istihdamı %0.20 artırırken yurtiçi satışın %1 yükselmesi toplam istihdamın %0.28 daha fazla olmasını sağlamaktadır.

**Tablo 4: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Toplam İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.204502	0.0118
Yurtiçi Satış (SAT)	0.280516	0.0000
Sabit	-1.283507	0.0353
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	4.1850	0.09987
Değişen Varyans ( White Test)	2.575263	0.0934
Ramsey Reset Testi	2.552306	0.0525



İhracat ve yurtiçi satış miktarının beyaz yakalı istihdamı etkisine bakıldığında ihracatın %1 artması beyaz yakalı personel sayısını %0.37 yükseltmektedir. Yurtiçi satışındaki %1'lik artış ise beyaz yakalı sayısını %0.16 artırmaktadır.

**Tablo 5: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Beyaz Yakalı İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.371635	0.0000
Yurtiçi Satış (SAT)	0.166335	0.0000
Sabit	-2.192236	0.0000
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	4.140	0.1261
Değişen Varyans ( White Test)	1.55729	0.2367
Ramsey Reset Testi	2.594329	0.3537

Mavi yakalı sayısı da ihracat ve yurtiçi satış artışından olumlu etkilenmektedir. İhracattaki %1 yükselme mavi yakalı sayısını %0.38 artırırken, yurtiçi satışta meydana gelen %1 yükselme mavi yakalı sayısını %0.20 daha fazla olmasını sağlamaktadır.

**Tablo 6: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Mavi Yakalı İstihdama Etkisi**

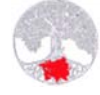
Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.383345	0.0000
Yurtiçi Satış (SAT)	0.203988	0.0000
Sabit	-2.091548	0.0000
TANI TESTLERİ		
Normalite Testi (JB Test)	5.33	0.1067
Değişen Varyans ( White Test)	1.331891	0.2505
Ramsey Reset Testi	0.786190	0.5024

### 5.3. İkinci Beş Yüz firma

İhracat miktarları itibariyle ikinci beş yüz firmayı oluşturan grup için, ihracat %1 artığında toplam istihdam %0.82 artarken, yurtiçi satış %1 arttığında toplam istihdam % 0.17 yükselmektedir.

**Tablo 7: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Toplam İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.822012	0.0274
Yurtiçi Satış (SAT)	0.172329	0.0000
Sabit	-4.994931	0.0727
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	4.0838	0.14577
Değişen Varyans ( White Test)	2.594174	0.1259
Ramsey Reset Testi	2.708599	0.05764



İhracat %1 arttığında beyaz yakalı sayısı %0.20 artarken, yurtiçi satış %1 arttığında ise beyaz yakalı sayısı %0.17 artmaktadır.

**Tablo 8: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Beyaz Yakalı İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.207118	0.0476
Yurtiçi Satış (SAT)	0.179408	0.0000
Sabit	-1.048181	0.0684
Tanı Testleri		
Normalite Testi (JB Test)	4.86664	0.1043
Değişen Varyans ( White Test)	2.141509	0.0981
Ramsey Reset Testi	1.407436	0.3540

İhracat ve yurtiçi satışta meydana gelen %1'lik artışlar mavi yakalı sayısını sırasıyla %1.3 ve %0.17 artırmaktadır.

**Tablo 9: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Mavi Yakalı İstihdama Etkisi**

Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	1.374982	0.0004
Yurtiçi Satış (SAT)	0.170890	0.0463
Sabit	-7.860716	0.0068
TANI TESTLERİ		
Normalite Testi (JB Test)	0.576782	0.7494
Değişen Varyans ( White Test)	1.319643	0.2681
Ramsey Reset Testi	1.319643	0.2681

İl beş yüz ile ikinci beş firma verilerinin analizinden elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında ihracatın toplam istihdama etkisi ikinci beş yüzü oluşturan firmalar için daha fazladır. İhracat %1 arttığında ilk beş yüz firma grubu için toplam istihdamı %0.20 artırırken ikinci beş için %0.82 artırmaktadır. İhracattaki %1'lik artış beyaz yakalı istihdamını ilk beş yüz için % 0.37 yükseltirken ikinci beş yüz için %0.20 yükseltmektedir. Bu etkiler mavi yakalı sayısı için ilk beş yüz için %0.38 iken ikinci beş yüz için %1.37'dir.

Çalışmada elde edilen sonuçlar gerçek hayattaki bu gözlen ve tespitleri de doğrulamaktadır. Sonuçlar ikinci beş yüzlük grup için ihracat daha fazla mavi yakalı istihdamı üretirken, ilk beş yüzlük grup için daha fazla beyaz yakalı istihdamı sağlamaktadır. Yurtiçi satışın etkisi her iki grup için hemen hemen aynıdır.

Veri seti incelendiğinde daha fazla emek yoğun çalışan meyve -sebze ihracatçıların, hububat, tekstil, hazır giyim, ihracatçısı firmaların daha çok ikinci beş yüz içinde buldukları görülmektedir. Bu firmaların genel özelliği mavi yakalı personel sayısının beyaz yakalı personele göre oldukça fazla olmasıdır. Bin firmalık listenin en başında yer alan firmanın 1.033 beyaz yakalı çalışanına karşılık 3677 mavi yakalı çalışanı bulunurken, ikinci beş yüzlük grubun en başındaki firmalar için 244 beyaz yakalıya karşılık 3.633 mavi yakalı çalışan bulunmaktadır.





Bu oran diğer firmalarda daha da düşmektedir. İkinci gruptaki firmalar birinci gruptaki firmalara göre daha fazla işçi olarak sınıflanan mavi yakalı istihdam ederken daha az beyaz yakalı personel istihdam etmektedir. Bu durum ikinci grup firmaların daha çok emek yoğun üretim, birinci grup firmaların daha sermaye ve teknoloji yoğun üretim yaptıklarını göstermektedir.

İşçi sayısının artmasının üretimi artıracığı dolayısıyla firmanın ihracatını ve yurtiçi satışını artırdığı göz önüne alındığında, ihracat ve satışın istihdam oluşturmasının yanında istihdamdaki artışında ihracat ve satış artırabileceği düşünülerek ilk model için İki Aşamalı En Küçük Kareler Yöntemi de kullanılarak tahmin yapılmıştır.

Eşanlı denklem sistemi çözüm tekniklerinden birisi olan 2AEKK yöntemi, incelenecek denklemin En Küçük Kareler (EKK) yöntemi ile iki kez tahmin edilmesine dayanmaktadır. Bu yöntemin ilk aşamasında indirgenmiş kalıp denklemleri oluşturularak, EKK yöntemi ile indirgenmiş kalıp denklemleri ve içsel değişkenin tahmini değeri elde edilir. İkinci aşamada ise incelenen yapısal denklemde yer alan içsel değişken veya değişkenler yerine bunların ilk aşamada indirgenmiş denklemlerinden elde edilen tahminleri konulur ve oluşturulan denklem EKK yöntemi ile tahmin edilir. Elde edilen tahminler 2AEKK tahminleridir 2AEKK kullanılarak elde edilen sonuçlar:

**Tablo 10: İhracat ve Yurtiçi Satış Düzeyinin Toplam İstihdama Etkisi EKK**

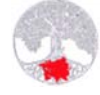
Değişken	Katsayı	P-Değeri
İhracat (İHR)	0.48990	0.0000
Yurtiçi Satış (SAT)	0.20077	0.0000
Sabit	-2.421122	0.0000

Elde edilen sonuçlar, etki değerleri değişse bile ihracatın ve yurtiçi satışın istihdam üzerine etkili olduğunu göstermektedir.

## 6. SONUÇ

TİM tarafından yayınlanan 2014 yılı ihracat raporunda açıklanan en çok ihracat yapan 1.000 firma verisi kullanılarak yapılan bu çalışmada ihracat ve yurtiçi satış miktarlarının istihdama etkisi araştırılmıştır. Çalışma hem en çok ihracat yapan ilk 500 firma ve en çok ihracat yapan ikinci 500 firma üzerinden ayrı ayrı hem de bu iki grubun toplamı olan 1.000 firma üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan sonuçlar ihracat ve yurtiçi satıştaki artışın bu firmaların istihdamına olumlu katkı yaptığını göstermektedir. Bu sonuçlar aynı zamanda ihracata dayalı büyüme modelinin gelirin artırılması ve istihdamın yükseltilmesi için Türkiye'nin uygulaması gereken doğru model ve politika olduğunu göstermektedir. Ancak sonuçların kurumsallaşmış ve belli bir büyüklüğün üstündeki firmaların verileriyle yapılan çalışmadan elde edildiğine dikkat edilmelidir.

İhracatın %1 artması en çok ihracat yapan 1.000 firma bazında toplam çalışan sayısının %0.4 civarında artmasını sağlarken yurtiçi satışın %1 artması toplam istihdamın yaklaşık %0.2 yükselmesi sağlamaktadır. ihracatın ve yurtiçi satış miktarının beyaz yakalı istihdamına etkisinin incelendiği analiz sonuçlarına göre, ihracatın %1 artması beyaz yakalı istihdamını %0.3 artırırken, yurtiçi satışın %1 artması beyaz yakalı gruptaki personel istihdamının %0.20 yükseltmektedir. İhracattaki %1 artış mavi yakalı personel istihdamını %0.43 artırmaktadır. Yurtiçi satışındaki %1 artış mavi yakalı personel sayısını %0.18 artırmaktadır.



İlk beş yüz firma için, ihracatın %1 artması toplam istihdamı %0.20 artırırken yurtiçi satışının %1 yükselmesi toplam istihdamın %0.28 artmasını sağlamaktadır. İhracat ve yurtiçi satış miktarının beyaz yakalı istihdamı etkisine bakıldığında ihracatın %1 artması beyaz yakalı personel sayısını %0.37 yükseltmektedir. Yurtiçi satışındaki %1'lik artış ise beyaz yakalı sayısını %0.16 artırmaktadır İhracattaki %1 yükselme mavi yakalı sayını %0.38 artırırken, yurtiçi satışta meydana gelen %1 yükselme mavi yakalı sayısını %0.20 daha fazla olmasını sağlamaktadır

İkinci beş yüz firmayı oluşturan grup için, ihracat %1 artığında toplam istihdam %0.82 artarken, yurtiçi satış %1 artığında toplam istihdam % 0.17 yükselmektedir. İhracat %1 artığında beyaz yakalı sayısı %0.20 artarken, yurtiçi satış %1 artığında ise beyaz yakalı sayısı %0.17 artmaktadır. İhracat ve yurtiçi satışta meydana gelen %1'lik artışlar mavi yakalı sayısını sırasıyla %1.3 ve %0.17 artırmaktadır.

İhracat artışı firmaların istihdamını artırmaktadır. Bu sonucun ülkede işsizliğin düşürülmesine yönelik politikalar oluşturulurken dikkate alınmasında yarar bulunmaktadır. Diğer taraftan ihracatın ilk beş yüz listesindeki büyük firmalara göre ikinci beş yüzdeki firmalarda daha çok istihdam oluşturması büyük firmalarda istihdamın doyuma ulaştığını, orta ve daha küçük firmalarda birim ihracatın istihdam oluşturma etkisinin daha yüksek olduğu göstermektedir. Devlet destek ve teşviklerinde istihdam oluşturma gücü daha yüksek bu gruptaki firmalara daha çok destek verilmesi yararlı olacaktır.

## REFERENCES

- Ay,S.,(2012). Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. Yönetim ve Ekonomi Yıl:2012 Cilt:19 Sayı:2
- Ayaş, N.,Çeştepe Hamza.(2010). Dış Ticaretin İstihdam Üzerindeki Etkileri: Türk İmalat Sanayi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2010, 15(2), ss. 259-281
- Bahmani-Oskooee M., Chakrabarti A., (2003). Import Competition, Employment And Wages İn U.S. Manufacturing. J. Policy Model., 25(9): 869-880.
- Baldwin R. (1994). The Effect Of Trade And Foreign Direct Investment On Employment And Relative Wages. OECD Econ. Stud., No. 23.
- Brecher R., (1974). Minimum Wage Rates And The Pure Theory Of İnternational Trade. Quart. J. Econ., 88(1): 98-116.
- Bussolo Mizala A, Romaguera P (2002). Beyond Heckscher-Ohlin: Trade And Labour Market İnteractions İn A Case Study For Chile. J. Policy Modeling. 24(7-8): 639-666.
- Chinembiri, E. (2010). An Empirical Assessment Of The Impact Of Trade Liberalization On Employment İn South Africa. Trade & Industrial Policy Strategies, January 2010
- Dutt, P., Mitra, D., Ranjan, P., (2009). International Trade And Unemployment: Theory Andcross-National Evidence. Journal Of International Economics 78(1), 32-44.
- Erlat, G., (2000). Measuring The Impact Of Trade Flows On Employment İn The Turkish Manufacturing Industry. Applied Economics, 32(9), Pp. 1169-1180.
- Erlat, G., (1998A). Foreign Trade And Employment İn Turkey. İn Labour Statistics, 1997, Ankara: State Institute Of Statistics, 1998, 139-159.



- Erlat, G., (1998B). Measuring The Impact Of Trade Flows On Employment In The Turkish Manufacturing Industry. Erc Working Paper No. 98/3, Metu Economic Research Center, 1998.
- Gibson,B. (2010). Assessing The Impact Of Trade On Employment. [Http://Www2.Uvm.Edu/~Wgibson/Research/Gibson\\_Trade\\_Employment.Pdf](http://Www2.Uvm.Edu/~Wgibson/Research/Gibson_Trade_Employment.Pdf)
- Greenaway, D., Hine, R. Wright,P. (1999). An Empirical Assessment Of The Impact Of Trade On Employment İn The United Kingdom, European Journal Of Political Economy 15, Pp. 485-500.
- Günlük-Şenesen, G. (1998). An Input-Output Analysis Employment Structure in Turkey: 1973-1990. Working Paper 9809, Economic Research Forum Conference For Aran Countries, Iran And Turkey. Cairo:Erf,1998.
- Gül,E. Kamacı, A. (2008), Dış Ticaretin İstihdam Üzerindeki Etkileri: Bir Panel Veri Analizi Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt/Vol.: 12 - Sayı/No: 4 (23-32)
- Günçavdı, Ö., Küçükçiftçi, S. (2001).Foreign Trade And Factor Intensity İn An Open Developing Country An Input-Output Analysis For Turkey. Russian And East European Finance And Trade, Vol.37, No.1, January-February 2001, Ss. 75-88
- James,W., Fujita, N. (2000), Employment And Manufacturing Exports İn Indonesia: An Input-Output Analysis, Working Paper Series Vol. 2000-06, The International Centre For The Study Of East Asian Development, 2000.
- Janiak A. (2006). Does Trade Liberalization Lead To Unemployment? Theory And Some Evidence. Ecares, Universite Libre De Bruxelles Working Paper. [Www.Roa.Unimaas.Nl/Seminars/Pdf2007/Janiak.Pdf](http://Www.Roa.Unimaas.Nl/Seminars/Pdf2007/Janiak.Pdf)
- Jansen M., Lee E., (2007). Trade And Employment: Challenges For Policy Research. Geneva: World Trade Organization [Http://Www.İlo.Org/Wcmsp5/Groups/Public/---Dgreports/---Dcomm/---Webdev/Documents/Publication/Wcms\\_081742.Pdf](http://Www.İlo.Org/Wcmsp5/Groups/Public/---Dgreports/---Dcomm/---Webdev/Documents/Publication/Wcms_081742.Pdf) (01.04.2015)
- Kösekahyaoglu, L., Sentürk, C.(2006), İhracata Dayalı Büyüme Hipotezinin Testi: Türkiye Ve Yeni Gelişen Ekonomiler Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, SDU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 4, 2006, S: 23-45
- Leichenko R., Silva J. (2004). International Trade, Employment And Earnings: Evidence From Us Rural Counties. Reg. Stud., 38(4): 355- 374
- Morawczyiski R., Wach K. (2003). Does Polish Foreign Trade Impact Employment? An Empirical Investigation. In: Entrepreneurship, Employment And Beyond 2003, Ed. J. Targalski, 55-66, Cracow, Publishing House Of Cracow University Of Economics.
- Nurmi,S., (2004).Openness To Trade And Employment Dynamics In Finnish Manufacturing.European Trade Study Group Etsg2004 Programme, Nottingham,9-11september. [Www.Etsg.Org/Etsg2004/Papers/Nurmi.Pdf](http://Www.Etsg.Org/Etsg2004/Papers/Nurmi.Pdf)
- Özmen, E., Furtun, G. (1998), Export-Led Growth Hypothesis And The Turkish Data: An Empirical Investigation ,Metu Studies İn Development, 25:3, Ss.491-503.
- Polat, Ö., Uslu, E. (2010), Türkiye İmalat Sanayinde Dış Ticaretin İstihdam Üzerindeki Etkisi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2010 9(3).
- Ram, R. (1985), Exports And Economic Growth: Some Additional Evidence. Economic Development And Cultural Change, 33:2, Ss.415-25.
- Sachs,J., Shatz, H., Deardorff, A., Hall,R., (1994). Trade And Jobs İn U.S.Manufacturing. Brookings Papers On Economic Activity, Vol. 1994, No. 1, 1994, Ss. 1-84



- Şahbaz,A. (2014). Seçilmiş Asya Ülkeleri İçin İhracata Dayalı Büyüme Modeli: Panel Eşbütünleşme Ve Nedensellik Analizi Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi – Sayı:22 (2014)
- Şimşek, M. (2003). İhracata Dayalı Büyüme Hipotezinin Türkiye Verileri İle Analizi 1960-2002. D.E.U. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, 2003
- Yanıkkaya, H. (2008). Is Trade Liberalization A Solution To The Unemployment Problem. Turkish Economic Association, Discussion Paper 2008/17.
- Yılmaz,Ö.(2005).Türkiye Ekonomisinde Büyüme İle İşsizlik Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi. İU İktisat Fakültesi Ekonometri Ve İstatistik Dergisi, S. 2, Ss. 11-29